

— — — **КИЖИ БОЛГАШ БОЙДУС** — — —
ХАЙЫРАКАННЫ КАМГАЛААР

Серяков уламчылзан Черин

болгаш бүдүүлгенин өске-даа
тешсек-херексездерин аралда
үр хуусаалыг бээриниң ту-
гулазын аяаа демдегеп турду.
Чаа арганың кайы-бир черден
тедил кээрин манас орган хе-
ред чок, олче боттары дидим
кирер херек. Аралда керээзи
дээрсе кижиниң бодунун арга-

җаһан бөлгән салым-челәнгән
аңдырышлар дүгәлар ават
туһа-дур. А бире бе талаш-
биде бурунгар балым ам-да
чок булур тувар. Чаа сонгуч
кап состав ош китонгсеге
алыр дөрвөнге идгәтер апар
дид. оратор түңнеләше чуга-
лап,
* * *

СЭНПЭ райкомунуа баштайгы
органлаштыр пленуму болган.
Райкомунуа бирги секретарьы-
га муриңда Гарыин-Хемигк
райкомунуа ияги секретары
туһал Б. В. Петровга ия-
ганниге — О. П. Муравьевту
секретарьына — И. О. Токуну
сонган. Райкомунуа киддистер
ордәкчелдериға база аңаа ба-
дылган.

Дәгәткә ЧЫЫДМ.
(АШЫННИМ КӨРӨ).

[illegible]

чалза-даз цемент зар
мыва-да Улут-Хемияг э
Хайрыкан дагыла
туктан херэз чу? Ты
мент болгаш чутай ча
чангис мыла эвес!

Цемент заводун тудар
хоорай, суурларай, тар
ген, одар-бачыир шол
ден олазала булуңу чо
да азан брыл болу. И
намыр эвес, Хайыра
байлаан ырамыр совет
та болбазырамыр боу
Эрте дээр цемент зар
туудун соккалар, өскө
көжүрүр херек! Соода
болур.

Чутга дигит азыг-хайы
да хай бар эвес, Ха
даг баяз аэр назманы
тынынг. Хайрыкананы
цемент заводунун дат
жаз өз кесер деп бар
раш, сурагыл дааысты
галаал!

Улут-Хем эрипде, Ха
хал ороңдо цемент зар
туудун соккалар, ош
көжүрүр айтырым ра

[illegible]

ке-хүжүгөн, курт-кымыс
кырылганды дээр;
Сая-сая мынштар аштатты
майың туруп нагылга
онолун бүтүн суурлар,
далалар, мынштар, түзү
дошшатар уузатканын;
«Чаз-Халдун бурган!»
гүр-Саргалдун петроглифтер
«Амыр-Санааның ээды
низи», уйгур үзеиниң хоор
дарының ора-сомыны, Чин
оруктарың болгаш буталар
чүс-чүс базырыктарың, хор
нары (оларың дегерезия т
лунга чедир шийчилеп ал
ткыкчэн бис) кел дадай ме
зи-бис! «сымырланың».

Бистид ала-егбереленис
чөгө-хөөрлериң бөлс-ха
тукташ, бир черже окташ
Шазан-Артың хоорайың
Чаз-Хал, Халдун, Кара
суурларың турган чал
масло-мазуттан ашкыта
оюн моюн сонгар-даа хо

игга хамма

Хайракайыңың бедилериге даянып алгаш, Тываыстанга кас-тер-дүүлүстү — Тоңжуун, Тер-дубай-Тайганын, Мөңгү-Түндүк, Саяканы, Танды-Тыныш элим-араларынын Хемни, Каз-Хемик, Хем-Тест, Эзанин, Элегест, Халд, Акти, Алаштуң дегеряйн, Чыргаканы, Ш. Илпикеринин, Азасты, Халду, Сүт-Халду, Успа-Чесарын, Дус-Халду, тайны, Казкыты, Хин, Халду, Тарысты, Уш-Бен, Чүрөк-Дөргүктүн, Учиняны, Майлаадыгынын, дигини, Улазтайын, Кара-Сутуун, Бедил, Ш. элпик, Шивалгын ар-нарын камгалаалы! Хизинин ханын тектес!

Кызыл-Эник Куду Тыванын элустүгү чызы.

Ыйлыбыр

Аваа МОНГУШ.
Кызыл хоорай.

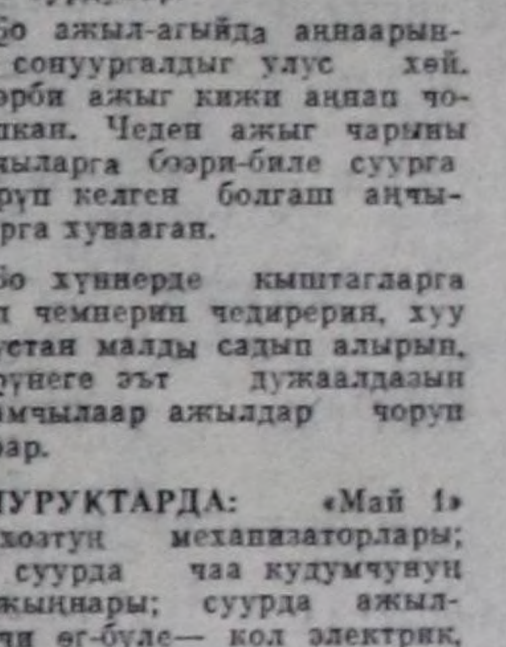
ду деп түл ол, ол каяа ту
рыл? Тываның цемент заво
нуң тудуу Шагаан-Арыг х
райдан 6 километр ыран
Хайыракан дааның эдээн
Улут Хем эривизден ырак э

чиг эт баазазынга, сугт
чоок байдалы, оон прод
зын Тыванын кайы-даа
нунче сөөртүрүнгө эпти
гунда хаара туттувар

гүлчлү турар, чердиги кызыл
галары кастынган, буудам
тилер сандыгын өзгөдө
оруктары тутунуу турар.
Заводтун бодунуу турар
мисирчи 18 гектар мөлдү
дээр (600х300 м). Хайракча
даамык баарындам чок чиг
болуу тургуй даам алып
дээрси (булары) 25 га чер
дээрси. Ичинангы байыра
дээрси 100 га чердиги
болуу хөвөр артар. Оон
дээр, чиг эт болуу таарымчал
дой Ары-Багы суурман мө
өсөтө Кара-Чатта бар. Ал
26 га мөлдүт карьер турар.
Ылазар баар, кээр орукту
чаа туудуу турар. Завод чыл
550 муң тонна чугай даж
125 муң тонна дойку чур
дээр. Оон ангыда, цемент б
дүрөгсө чиги дээр рудамы бо
гугай гисс чиги дээр рудам
төлөмөлдү турар уяалды
мип руданын баарыча. У

ге үзінше хен байлаң
өргөніп жерген болган
туура келетиндерден
80 (оң ишпиде) бойго
лаатын аннаныр
тар-эцимнология
амыл(ы) телзекчиаси
рышкен.

Цемент залуду тоон-
аңда турар бойуска,
амында, кижяасе ула-
ралыг болур деп кара-
нып бар-ды. Ону ая-
күштү боюнча турар нор-
дунда саап кюрге,
Каткымайы тудар,
чаш удетпур бугура-
ло байтык, кедэ ажим
бугурагузанда хара чо-
гуд адыр бар чүве бе?
мент херек дзын, ону
ескертен адыр бис деп
дала азыра болур бе?
ректан уукчу чү дээр
вотун хоралык кайы
чегредиг боон болурун.

Тайван сөөртүр деп турган болса, ам металлургия заводдарынын артыгычысы болууга оорактуу, ол ышмак гана. Тываже киир сөөртүрү кең дүнгөн.

Оң-биче черелестерин минент заводу бүүдүрүлгө чордуунга чыдала 100 мун хитонна хөмүр-далгы (Чадала) хитонна хөмүр-далгы, хонукта (ары нукте) 1800 кубометр ары сугуу ажыгалаар.

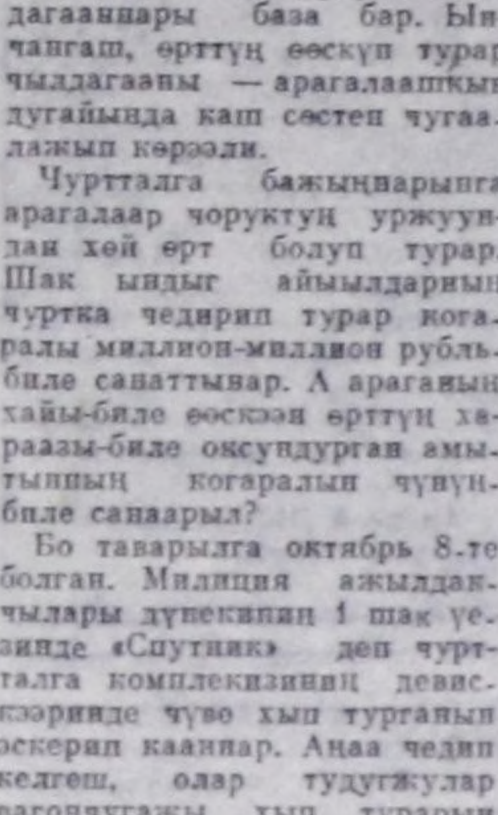
Цемент заводунун, муштамчы коллективине 450-500 хире киик болуунун барымдасалааш, оон социал-культуу айтыргыларын амдан эгелештиргилерин көрдүгөн. К.

түрүүсү, жазыкчылары, эң
адамдарды жазып, кесип-
ин түр деп айтырмасын
пирлеринде мыккан. Бо-
ну-була теледиданчилер
востибирскин «СибНИИ-
ектөмө» институту
спецнальстер» база
зөкөстү кылды, ийн да
арыгалактын түрө
кирген болгый. Херек
болза, өскө-даа кемчел-
ан чорудары чууга. Ы
адам эколотун экиптер
түрү байкаадагы түр
кыды чорудары баан
чуг.

Беседаны «Манин
кидиз эргескичи Ми-
оод СААЯ белектен.

чыштыр өртке удур алба
ның шериглерин келдиртк
Олар келген дораан-на ө

баньның ажылдакчылар сагындырыгларын чы удуртукчулар-даа, хам

булар. Ош соңра, кымыл-
болгада ам «кымыл»
а ол орайтап: объект а
нап калар, бажыны от
ген аа чок кижизе
тымшылар чарылар бол-
турганат арт болган
бурган сайгарар, ону
дубас жон мекен со-
чүмү кымылар болаар
ла. Маана бир кол чү-
ажылдап-ла, куртап-ла
рар черинге арагалаар
чуу болдурулар. Ол д-
арагалы каа-лаа ишесе
из ол. Партия болган ч-
инаа уруу ымыны дем-
да. Уруула куру-лаа
Орун эскеру-лаа
чылдагана — арагалаа
Ову болдурулар — бистя
малы түлүлгөтөс.

